

บทที่ 5

อภิปรายผล สรุปและข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนต่างๆ ของกระบวนการวิจัยที่ได้กำหนดไว้ในแผนการวิจัย จนได้ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ซึ่งสามารถนำผลที่ได้รับมาอภิปรายได้ ดังนี้

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้สู่ความพอเพียงในครัวเรือน (Family model)

จากการที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาสภาพบริบทของชุมชนด้านต่าง ๆ ทำให้ทราบถึงข้อมูลของชุมชนอย่างเพียงพอที่จะนำมาใช้เป็นพื้นฐานในการดำเนินกิจกรรมในครัวเรือนด้านการเกษตรและอุตสาหกรรมที่สามารถปฏิบัติได้ในครัวเรือน โดยข้อมูลที่ได้รับนั้น ประกอบด้วย ข้อมูลสภาพทางภูมิศาสตร์ สภาพสังคม และสภาพเศรษฐกิจ แล้วนำมาวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็งของชุมชน วิเคราะห์ด้านปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาชุมชน วิเคราะห์ปัจจัยที่เป็นตัวเสริมเพิ่มโอกาสที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาชุมชน โดยใช้เทคนิค SWOT Analysis แล้วทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ของแต่ละประเด็นจนได้ข้อสรุปเกี่ยวกับความต้องการที่แท้จริงที่เป็นรูปแบบของกิจกรรมในครัวเรือนด้านการเกษตรที่สามารถปฏิบัติได้ในครัวเรือนตามสภาพบริบทและสภาพแวดล้อมของตำบลทับผึ้ง อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัยและเป็นกิจกรรมที่สามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัวได้จริงบนพื้นฐานของความพอเพียงอย่างเป็นรูปธรรม จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลทำให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับกิจกรรมที่สามารถสร้างรายได้ให้กับครัวเรือน จำนวน 8 กิจกรรม ดังนี้

- 1) การทำบ่อเลี้ยงปลาเพื่อใช้เป็นอาหารและได้แหล่งน้ำสำหรับใช้ในการเกษตรครัวเรือน
 - 2) การปลูกไม้ดอกไม้ประดับเพื่อจำหน่าย
 - 3) การเลี้ยงเป็ด ไก่ สำหรับบริโภคไข่ เนื้อไก่ และเหลือแปรรูปจำหน่าย
 - 4) การปลูกพืชผักสวนครัวสำหรับบริโภคในครัวเรือน และเหลือจำหน่าย
 - 5) การทำรั้วกินได้สำหรับบริโภคในครัวเรือน และเหลือจำหน่าย เช่น การปลูกชะอม พืชประเภทถั่ว รั้วแก้วมังกร เป็นต้น
 - 6) การทำสวนผลไม้รวมสำหรับบริโภคในครัวเรือน และเหลือจำหน่าย
 - 7) การสร้างงานประดิษฐ์โดยใช้วัสดุขี้เถ้าที่มีในท้องถิ่น (สำหรับครัวเรือนที่มีทักษะทางด้านฝีมือช่าง เช่น การทำเครื่องจักสาน การทำเครื่องปั้นดินเผา การทำเครื่องมือทางการเกษตร และอื่นๆ เป็นต้น)
 - 8) การจำหน่ายผลผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว ซึ่งรูปแบบการจำหน่ายนั้นเป็นแบบจัดสถานที่วางขายเอง และบรรจุหีบห่อส่งขายตามร้านค้า เป็นต้น
- และจากการศึกษาในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยมีข้อค้นพบอื่น ๆ ที่น่าสนใจ ดังนี้
1. ชาวบ้านมีหนี้ครัวเรือนเป็นจำนวนมาก และมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินชีวิตประจำวันค่อนข้างสูง ส่งผลให้ขาดงบประมาณที่ใช้ในการลงทุนทำกิจกรรมการเกษตรต่าง ๆ

2. ชาวบ้านขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับอาชีพที่ตนเองทำแท้จริง ส่วนใหญ่ใช้วิธีทำตาม ๆ กันมาโดยใช้ประสบการณ์ที่ได้รับในปีก่อน ๆ

3. ชาวบ้านทำการเกษตรเชิงเดี่ยวโดยยึดอาชีพการทำไร่ยาสูบเป็นหลัก

4. ชาวบ้านคิดเป็นร้อยละร้อยที่ประกอบอาชีพทำไร่ยาสูบถูกเอาเปรียบจากนายทุนและพ่อค้าคนกลางตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ จนถึงปลายน้ำ นั่นคือเริ่มจากการถูกกำหนดให้ต้องใช้เมล็ดพันธุ์ยาสูบ ปุ๋ย ยาฆ่าแมลงจากทางบริษัทหรือหน่วยรับซื้อเท่านั้น ถ้าชาวบ้านไม่ทำตามเงื่อนไขทางบริษัทหรือหน่วยรับซื้อจะถูกปฏิเสธการรับซื้อผลผลิต โดยบริษัทหรือหน่วยรับซื้อใบยาสูบจะลงทุนให้ชาวบ้านก่อนในรูปแบบของวัสดุ อุปกรณ์เกี่ยวกับการทำไร่ยาสูบพร้อมทั้งตีมูลค่าเป็นเงินแล้วคิดดอกเบี้ยกับชาวบ้าน เมื่อได้ผลผลิตชาวบ้านต้องควบคุมคุณภาพด้านความชื้นของใบยาสูบตามที่บริษัทกำหนดซึ่งในขั้นตอนนี้ชาวบ้านจะเสียเปรียบมากที่สุดเพราะใบยาสูบเมื่อขาดความชื้นก็จะขาดน้ำหนักซึ่งในการซื้อขายใบยาสูบนั้นคิดราคาต่อหน่วยเป็นกิโลกรัม

5. ชาวบ้านเสี่ยงต่อการเป็นโรคในระยะยาวเนื่องมาจากขาดองค์ความรู้ในการใช้ยาฆ่าแมลง เสี่ยงต่อการขาดทุนแบบล้มละลายในกรณีที่เจอปัญหาสภาพดินฟ้าอากาศแปรปรวนซึ่งเคยปรากฏอยู่บ่อยครั้งเช่นเกิดฝนตกน้ำเอ่อล้นแปลงยาสูบทำให้ยาสูบยืนต้นตาย เกิดโรคระบาดใบยาหักงอเนื่องจากอากาศที่หนาวเย็นเหล่านี้เป็นต้น เสี่ยงต่ออัคคีภัยที่อาจเกิดขึ้นได้ทุกขณะเนื่องจากชาวไร่ยาสูบต้องนำใบยาที่เสียบไม้แล้วนำไปผึ่งในโรงเรือนเก็บใบยาเมื่อใบยาสูบแห้งก็จะกลายเป็นเชื้อเพลิงอย่างดี ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวนี้ได้เกิดขึ้นทุกปี

6. ชาวบ้านมีความเชื่อว่าถ้าผลิตใบยาสูบได้มากก็จะได้เงินมากโดยไม่ได้คิดถึงผลเสียที่แฝงอยู่ เช่นต้องใช้แรงงานมากขึ้น ต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้นไม่ว่าจะเป็นค่าโรงเรือน ค่าปุ๋ยเคมี ค่าสารเคมีป้องกันและกำจัดแมลง เพิ่มความเสี่ยงต่อการรับพิษจากสารเคมีมากขึ้น แต่คุณภาพของใบยาสูบลดลง ผลสุดท้ายผลผลิตที่ได้ก็จะมียาราคาตกต่ำตามระดับคุณภาพของใบยาสูบ

7. ชาวบ้านไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเนื่องจากการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีกำจัดแมลงของชาวบ้านจะส่งผลกระทบต่อทำให้เกิดมลภาวะของอากาศและปุ๋ยเคมีจะทำลายโครงสร้างของดินในระยะยาว และเมื่อฝนตกชะล้างผิวดินก็จะทำให้สารเคมีที่ตกค้างไหลลงสู่แหล่งน้ำลำคลองส่งผลให้ปลาและสัตว์เลี้ยงต้องตาย ปลาบางชนิดสูญพันธุ์ เช่น ปัจจุบันจะไม่พบเห็นปลาทองซึ่งเป็นปลาน้ำจืดขนาดเล็กที่มีรสชาติมันอร่อย ปลาไส้ตันนิยมนำมาทำน้ำปลา ปลากระทิง ปลาแขยงมอญ เหล่านี้เป็นต้น ซึ่งเมื่อก่อนมีเป็นจำนวนมากและสารเคมีส่วนหนึ่งก็จะซึมเข้าสู่แหล่งน้ำใต้ดินทำให้สัตว์ประเภทไส้เดือนต้องตายและสูญพันธุ์จะเห็นได้ว่าในไร่ยาสูบจะไม่พบไส้เดือนซึ่งเป็นสัตว์ที่มีประโยชน์ต่อเกษตรกร

8. สภาพความเป็นอยู่ของชาวบ้านไม่ถูกสุขลักษณะและสุขอนามัย เหตุเนื่องมาจากชาวบ้านต้องออกไปประกอบอาชีพในไร่ยาสูบตั้งแต่เช้ามืดโดยเฉพาะในระยะเก็บเกี่ยวใบยาชาวบ้านจะออกไปเก็บใบยาก่อนสว่างและจะปฏิบัติงานเสร็จกระบวนกรในแต่ละวันก็ใกล้เวลาค่ำทำให้ไม่มีเวลาที่จะดูแลรักษาความสะอาดของบ้านเรือนที่อยู่อาศัย การกินอยู่จึงเป็นแบบอยู่ผ่านไปวัน ๆ

9. รายได้ไม่คุ้มรายจ่าย เมื่อจบฤดูกาลสรุปรายได้ไม่คุ้มกับรายจ่าย มีเงินเหลืออยู่บ้างบางส่วนเมื่อคิดค่าแรงงานในครัวเรือนที่ลงทุนไปกับการทำไร่ยาสูบแล้วจะพบว่าขาดทุน อีกทั้งในร่างกายยังรับและสะสมสารพิษไว้อย่างไม่รู้ตัว ชาวบ้านในชุมชนหลายคนตายแบบไม่รู้สาเหตุหลายราย

10. ชาวบ้านขาดความรู้เรื่องการตลาด ขาดความรู้เท่าทันในกลไกของพ่อค้า ดังจะพบว่าเมื่อชาวบ้านได้ผลผลิตก็จะถูกพ่อค้าเป็นผู้กำหนดราคาผลผลิตและรับซื้อบนความได้เปรียบของผู้ซื้อและบนความเสียเปรียบของผู้ขาย ชาวบ้านจะถูกเอาเปรียบตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ เป็นต้น

2. ผลการพัฒนาแหล่งเรียนรู้สู่ความพอเพียงในครัวเรือน (Family Model)

หลังจากที่ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชนและได้กลุ่มเป้าหมายที่มีองค์ความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและมีความพร้อมดำเนินโครงการแล้ว จึงได้ลงมือพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในครัวเรือนจนเกิดแหล่งเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรมและเป็นแบบอย่างให้กับชุมชนได้เป็นอย่างดี แหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตรและอุตสาหกรรมที่สามารถปฏิบัติได้ในครัวเรือนมีความเหมาะสมกับบริบทของชุมชนและเป็นกิจกรรมที่สามารถสร้างรายได้จริงให้กับครัวเรือน ประกอบด้วย 8 กิจกรรมซึ่งมีชื่อเรียกต่าง ๆ อย่างน่าสนใจ ประกอบด้วย

- 1) กิจกรรมน้ำคือชีวิต
- 2) กิจกรรมกุหลาบแดงแปลงเป็นเงิน
- 3) กิจกรรม ก.เอ๋ย ก.ไก่อ
- 4) กิจกรรมพืชผักสวนครัว
- 5) กิจกรรมผลไม้หลายชนิด
- 6) กิจกรรมการทำผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา
- 7) กิจกรรมการจำหน่ายผลผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
- 8) กิจกรรมการทำบัญชีครัวเรือน

กิจกรรมทั้ง 8 กิจกรรมนี้ กลุ่มเป้าหมายได้ลงมือดำเนินการไปได้ระยะหนึ่งซึ่งเป็นระยะเริ่มแรกของโครงการ หลายกิจกรรมเกิดผลผลิตที่สามารถสร้างรายได้เล็กน้อยให้กับครอบครัว ซึ่งเป็นสิ่งที่สร้างความมั่นใจให้กับครอบครัวที่เป็นกลุ่มเป้าหมายได้เป็นอย่างดีและยังเกิดแรงบันดาลใจให้กับกลุ่มเป้าหมายที่จะพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นต่อไป การดำเนินกิจกรรมอย่างได้ผลดีในครั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้วิจัยและกลุ่มเป้าหมายได้ดำเนินการในกิจกรรมต่าง ๆ โดยยึดหลักความพอประมาณคือทำกิจกรรมต่าง ๆ อย่างพอดี ไม่ลงทุนสูงจนเกินตัวไม่ทำในปริมาณมากจนเกินแรงทำแค่พอดีกับเงินทุนและแรงงานที่มีในครัวเรือน ยึดหลักความมีเหตุผล โดยคิดถึงสิ่งที่จะทำเทียบกับผลที่จะได้รับโดยคำนึงถึงผลดีผลเสียที่จะเกิดขึ้นตามมา คิดวิเคราะห์สังเคราะห์และไตร่ตรองอย่างรอบด้านแล้ววางแผนการทำงานทุกครั้งก่อนตัดสินใจลงมือทำ ส่วนหลักการทำงานอย่างมีภูมิคุ้มกันนั้นกลุ่มเป้าหมายได้คำนึงถึงแผนสำรองเมื่อกิจกรรมที่ดำเนินการเกิดการผิดพลาดหรือเสียหายจากสภาพภูมิอากาศ ภัยพิบัติ หรือแม้กระทั่งแมลงศัตรูพืช โดยใช้เทคนิควิธีการปลูกพืชหลากหลายชนิดไม่ปลูกพืชเชิงเดี่ยว และทำหลากหลายกิจกรรม โดยคาดการณ์ว่าถ้าสิ่งหนึ่งเสียหายก็ยังคงมีสิ่งอื่น ๆ หลงเหลืออยู่ที่สามารถสร้างรายได้สำหรับใช้ในการดำเนินชีวิตต่อไปได้อย่างไม่มีปัญหา ยึดหลักของความรอบรู้รอบครอบและยึดหลักวิชาการในงานที่ทำ ทุกกิจกรรมก่อนที่จะลงมือทำกลุ่มเป้าหมายจะทำการศึกษามาเป็นอย่างดีอย่างรอบด้านในทุกมิติที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่จะทำ ทำให้รู้ถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่จะส่งผลดีหรือผลเสียให้กับงานที่สามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างถูกวิธี กลุ่มเป้าหมายยึดหลักคุณธรรมในการทำงาน โดยได้พิจารณาตนเองและครอบครัวในทุกมิติอย่างรอบด้านทำให้ทราบถึงความพร้อมและความรักที่จะทำกิจกรรมต่าง ๆ ในครัวเรือนอย่างเสียสละอดสาหัสและอดทน มีความมุ่งมั่นมีใจจดจ่อในภารกิจที่ดำเนินอยู่ ทำงานอย่างเป็นกระบวนการคอยสังเกตและประเมินผลการปฏิบัติงานและปรับปรุงงานที่ทำอยู่เสมอ เลือกใช้ ดัดแปลงวัสดุ อุปกรณ์และใช้ทรัพยากรที่มีในท้องถิ่น คำนึงถึงผลกระทบทั้งด้าน

บวกและด้านลบที่อาจเกิดขึ้นกับสังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชการที่ 9 ได้ทรงพระราชทานไว้กับพระสภานักเรียนชาวไทย สำหรับใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต จึงทำให้บังเกิดผลดีดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กันตยา มานะกุล (2550) ที่ได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลในเอกสารงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาคุณภาพชีวิต พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนเป็นเรื่องที่มีความจำเป็น และควรจะเป็นการพัฒนาแบบบูรณาการโดยไม่มองเฉพาะเศรษฐกิจอย่างเดียวต้องมองสังคมและสิ่งแวดล้อมไปพร้อม ๆ กันด้วย รัฐพงศ์ บุญญานวัตร (2554) ทำวิจัยเรื่อง การนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนในชุมชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร พบว่า แนวทางการนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ที่สำคัญที่สุดคือ ภาครัฐ หรือมหาวิทยาลัยในเขตบริการของชุมชนควรจัดบริการวิชาการแก่ชุมชนในเรื่องการทำบัญชีการออม และให้ความรู้ด้านแนวทางการหลีกเลี่ยงความเสี่ยงต่ออายุขัยโดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชน และคนวัยทำงาน พระสมศักดิ์ สุจิตโต (ถมทรัพย์) (2555) ได้ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับชั้นตั้งแต่ระดับ ครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับประเทศ เพื่อให้เกิดความสมดุลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กันยสินี ปัญญาอภิวังค์ (2556) ทำวิจัยเรื่อง ทักษะชีวิตเพื่อการจัดการตนเองตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของนักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร ผลการวิจัยพบว่า ระดับทักษะชีวิตเพื่อการจัดการตนเองตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มตัวอย่างโดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านการมีส่วนร่วมทางสังคม ด้านความภาคภูมิใจในตนเอง ด้านการเชื่ออำนาจควบคุมตนเอง และด้านการสนับสนุนทางสังคม และแนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตเพื่อการจัดการตนเองตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงพบว่าชุมชนควรจัดโครงการที่เป็นประโยชน์เพื่อสร้างความสามัคคีภายในชุมชน

3. ผลด้านความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อแหล่งเรียนรู้สู่ความพอเพียงในครัวเรือน (Family Model)

ผลจากการวิจัย พบว่า กลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้สู่ความพอเพียงรูปแบบครัวเรือน (Family Model) อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$) และเมื่อพิจารณาในประเด็นย่อย พบว่า กลุ่มเป้าหมายพึงพอใจต่อกิจกรรมการเกษตรในครัวเรือนที่มีความเหมาะสมกับบริบทและสภาพแวดล้อมของชุมชน พึงพอใจต่อความเป็นไปได้ของกิจกรรมการเกษตรที่พัฒนาขึ้นในครัวเรือนที่สามารถปฏิบัติได้จริงและลงมือทำได้ทุกฤดูกาล พึงพอใจต่อผลผลิตที่ได้รับจากกิจกรรมการเกษตรที่พัฒนาขึ้นในครัวเรือน มีความสุขที่ได้พัฒนาแหล่งเรียนรู้สู่ความพอเพียงรูปแบบครัวเรือน (Family Model) พึงพอใจต่อองค์ความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการศึกษาดูงานเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจนสามารถนำไปปฏิบัติได้ เกิดความรักและศรัทธาในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความพอใจและพร้อมที่จะดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พึงพอใจกับกิจกรรมการเกษตรในแหล่งเรียนรู้สู่ความพอเพียงรูปแบบครัวเรือน (Family Model) และผลที่ได้รับจากการทำกิจกรรมการเกษตรชนิดต่าง ๆ ในครัวเรือน มีความพึงพอใจและเห็นความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตอย่างเข้มแข็งและยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และนอกจากนี้ยังมีความสุขและพึงพอใจต่อการที่ได้เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับชุมชน โดยในทุกประเด็นมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความพึงพอใจอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.54 - 4.62$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการอย่างเป็นระบบ มีความชัดเจนบนฐานข้อมูลที่แท้จริงมีกระบวนการขั้นตอนในการวิจัยที่ชัดเจนโดยเริ่มจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและ

ความต้องการจำเป็นของชุมชน คัดเลือกกลุ่มเป้าหมายเป็นครอบครัวที่สมัครใจสร้างแหล่งเรียนรู้สู่ความพอเพียง รูปแบบครัวเรือน (Family Model) เมื่อได้กลุ่มเป้าหมายแล้วได้จัดกิจกรรมการศึกษาดูงานนอกสถานที่เพื่อให้ ความรู้และสร้างประสบการณ์ในเรื่องที่ทำแก่กลุ่มเป้าหมาย หลังจากที่ได้กลุ่มเป้าหมายได้รับองค์ความรู้และ ประสบการณ์แล้วจึงเข้าสู่กระบวนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้สู่ความพอเพียงรูปแบบครัวเรือน (Family Model) โดย ยึดหลักที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชการที่ 9 ทรงพระราชทานเป็นแนวทางในการทำงานคือ เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา และนอกจากนี้ยังทำงานอย่างเป็นกระบวนการเริ่มจากการวิเคราะห์สภาพภาระงานที่จะทำพร้อมทั้ง วิเคราะห์สภาพแวดล้อมและบริบทโดยรอบในชุมชน มีการวางแผนการทำงานที่ดี ลงมือทำงานตามแผนอย่างมุ่งมั่น ประเมินผลการทำงานทั้งในระหว่างทำและเมื่องานสำเร็จ มีการปรับปรุงพัฒนางานอยู่เสมอ โดยยึดหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นตัวกำกับในการทำภาระงานตั้งแต่เริ่มต้นจนงานสำเร็จ นั่นคือทำกิจกรรมทุกอย่าง อย่างพอประมาณ มีเหตุผล ทำกิจกรรมอย่างมีภูมิคุ้มกัน ยึดหลักแห่งความรอบรู้ในสิ่งที่ทำ ทำโดยใช้หลักคุณธรรม ด้านความมุ่งมั่นอดสาหะขยันอดทน คำนึงถึงผลกระทบที่อาจมีต่อวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม จนบังเกิดผลผลิตในระยะเริ่มต้นโครงการสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับชุมชนได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐิติวัจน์ พัฒน์เจริญ และคณะ (2557) ได้ทำวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงของทหารกองประจำการสังกัดกองทัพบก ผลการวิจัยพบว่า ทหารกองประจำการสังกัดกองทัพบกมีเจตคติ ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับมาก

สรุปผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยครั้งนี้สรุปได้ ดังนี้

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้สู่ความพอเพียงในครัวเรือน จาก การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลทำให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับกิจกรรมที่สามารถสร้างรายได้ให้กับครัวเรือน จำนวน 8 กิจกรรม ดังนี้

- 1) การทำบ่อเลี้ยงปลาเพื่อใช้เป็นอาหารและได้แหล่งน้ำสำหรับใช้ในการเกษตรครัวเรือน
- 2) การปลูกไม้ดอกไม้ประดับเพื่อจำหน่าย
- 3) การเลี้ยงเป็ด ไก่ สำหรับบริโภคไข่ เนื้อไก่ และเหลือแปรรูปจำหน่าย
- 4) การปลูกพืชผักสวนครัวสำหรับบริโภคในครัวเรือน และเหลือจำหน่าย
- 5) การทำรั้วกินได้สำหรับบริโภคในครัวเรือน และเหลือจำหน่าย เช่น การปลูกชะอม พืชประเภท

ถั่ว รั้วแก้วมังกร เป็นต้น

- 6) การทำสวนผลไม้รวมสำหรับบริโภคในครัวเรือน และเหลือจำหน่าย
- 7) การสร้างงานประดิษฐ์โดยใช้วัสดุขี้ผึ้งที่มีในท้องถิ่น (สำหรับครัวเรือนที่มีทักษะทางด้านฝีมือช่าง เช่น การทำเครื่องจักสาน การทำเครื่องปั้นดินเผา การทำเครื่องมือทางการเกษตร และอื่นๆ เป็นต้น)
- 8) การจำหน่ายผลผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

2. ผลการพัฒนาแหล่งเรียนรู้สู่ความพอเพียงในครัวเรือน (To study the contentment of participants for development Learning Area through sufficiency economy within family) พบว่า แหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตรที่สามารถปฏิบัติได้ในครัวเรือน มีความเหมาะสมกับบริบทของชุมชน และเป็นกิจกรรม ที่สามารถสร้างรายได้จริงให้กับครัวเรือน ประกอบด้วย 8 กิจกรรม ประกอบด้วย

- 1) กิจกรรมน้ำคือชีวิต
- 2) กิจกรรมกุหลาบแดงแปลงเป็นเงิน
- 3) กิจกรรม ก.เอ๋ย ก.ไก่
- 4) กิจกรรมพืชผักสวนครัว
- 5) กิจกรรมผลไม้หลายชนิด
- 6) กิจกรรมการทำผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา
- 7) กิจกรรมการจำหน่ายผลผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
- 8) กิจกรรมการทำบัญชีครัวเรือน

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของชุมชนที่มีต่อแหล่งเรียนรู้ พบว่า กลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้สู่ความพอเพียงรูปแบบครัวเรือน (Family Model) อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$)

ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้เกิดผลดีต่อชุมชนยิ่งขึ้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

1. หน่วยงานภาครัฐร่วมกับผู้นำชุมชนจัดให้มีการรวมกลุ่มชุมชนตั้งเป็นกลุ่มสหกรณ์การเกษตรเพื่อจัดการเกี่ยวกับผลิตผลทางการเกษตรอย่างครบวงจร
2. หน่วยงานภาครัฐร่วมกับผู้นำชุมชนจัดกิจกรรมให้ความรู้เรื่องเกี่ยวกับ “การรู้เท่าทันและพร้อมรับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นแก่ชุมชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน”
3. หน่วยงานภาครัฐร่วมกับผู้นำชุมชนจัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแก่ชุมชนอย่างทั่วถึง
4. จัดโซนนิ่งการทำพืชไร่ จำกัดปริมาณของผลผลิตไม่ให้ล้นตลาด และควบคุมคุณภาพของผลิตผลทางการเกษตรให้ได้มาตรฐานและตรงตามความต้องการของตลาดและจัดหาตลาดรองรับผลผลิตของเกษตรกรในชุมชน
5. จัดกิจกรรมส่งเสริมให้เกษตรกรในชุมชนสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิต และส่งเสริมให้ชุมชนคิดสร้างนวัตกรรมตามยุคประเทศไทย 4.0
6. หน่วยงานภาครัฐร่วมกับผู้นำชุมชนจัดหาแหล่งเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำให้แก่ชุมชนที่เสนอโครงการพัฒนาอาชีพเพื่อขอกู้เงินสำหรับการดำเนินโครงการ